

Software Finland ry

Lausunto talousvaliokunnalle

Asia: HE 2/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Software Finland ry kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto eduskunnan talousvaliokunnalle.

Software Finland ry on suomalaisen ohjelmistoalan toimialajärjestö. Edustamme ohjelmistotuotteita, SaaS-palveluita ja digitaalisia ratkaisuja kehittäviä yrityksiä, joista valtaosa on pk- ja kasvuyrityksiä.

Tiivistelmä

Software Finland pitää hankintalain uudistusta pääosin oikeasuuntaisena. Julkisten hankintamarkkinoiden avoimuus ja toimiva kilpailu ovat keskeisiä edellytyksiä digitalisaation edistämiseksi sekä julkisen talouden tehokkaalle käytölle.

Pidämme erityisen tärkeinä seuraavia uudistusehdotuksia:

- sidosyksiköiden (inhouse-yhtiöiden) käytön rajaamista 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimuksella
- markkinakartoituksen ja markkinavuoropuhelun vahvistamista hankintojen valmistelussa
- hankintojen jakamista osiin pk-yritysten osallistumisen mahdollisuuksien parantamiseksi
- kilpailutuksen uusimisvelvoitetta tilanteessa, jossa tarjouskilpailuun saadaan vain yksi tarjous

Pidämme kuitenkin tärkeänä, että sääntelyä täsmennetään siten, että se aidosti lisää kilpailua ja markkinoiden hyödyntämistä erityisesti digitalisaatiohankinnoissa.

Julkisten hankintojen merkitys ohjelmistoalalle

Ohjelmistoala on keskeinen osa Suomen digitalisaatiota ja talouskasvua. Julkinen sektori on yksi alan merkittävimmistä asiakkaista, ja julkiset hankinnat vaikuttavat suoraan siihen, millaiset digitaaliset ratkaisut Suomessa kehittyvät ja millaiset yritykset kasvavat.

Julkiset hankinnat voivat parhaimmillaan toimia innovaatioalustana, jossa suomalaiset yritykset kehittävät ratkaisuja, joilla on myös kansainvälistä vientipotentiaalia.

Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että hankintamarkkinat ovat avoimet ja kilpailulliset. Jos hankinnat ohjautuvat rakenteellisesti rajatulle joukolle toimijoita tai toteutetaan ilman kilpailua, digitalisaation kehitys hidastuu ja markkinoiden dynamiikka heikkenee.

Sidosyksiköiden vähimmäisomistusvaatimus (15 §)

Software Finland pitää kannatettavana esitystä, jonka mukaan hankintayksikön tulisi omistaa vähintään 10 prosenttia sidosyksiköstä voidakseen tehdä hankintoja siltä ilman kilpailutusta.

Nykyinen tilanne on erityisesti ICT-sektorilla johtanut laajoihin sidosyksikkörakenteisiin, joissa jopa sadat julkiset toimijat ovat pienomistajina samoissa yhtiöissä. Tämä on käytännössä mahdollistanut merkittävien hankintamarkkinoiden sulkemisen kilpailulta.

Ohjelmistoalan näkökulmasta tämä on ongelmallista, koska:

- se vähentää markkinoiden kilpailua
- se rajoittaa pk- ja kasvuyritysten pääsyä julkisiin hankintoihin
- se hidastaa uusien teknologioiden käyttöönottoa

Pidämme siksi 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimusta perusteltuna ja kilpailua lisäävänä uudistuksena.

Samalla kiinnitämme huomiota siihen, että sidosyksiköiden kaksoisrooli yhteishankintayksikkönä ja palveluntuottajana voi aiheuttaa kilpailuneutraliteettiin liittyviä ongelmia erityisesti ICT-sektorilla. Roolien selkeyttäminen lisäisi markkinoiden luottamusta hankintajärjestelmään.

Markkinakartoitus ja markkinavuoropuhelu (65 §)

Ohjelmistohankinnoissa markkinakartoitus ja markkinavuoropuhelu ovat erityisen tärkeitä, koska:

- teknologiat ja liiketoimintamallit kehittyvät nopeasti
- markkinoilla on paljon erikoistuneita toimijoita
- ratkaisut perustuvat usein modulaarisiin palveluihin tai SaaS-malleihin

Kannattamme markkinakartoituksen vahvistamista osana hankintaprosessia. Katsomme kuitenkin, että markkinakartoituksen velvoite tulisi ulottaa kaikkiin kansalliset kynnsarvot ylittäviin hankintoihin.

Lisäksi markkinavuoropuhelu tulisi tuoda selkeämmin osaksi hankintalain sääntelyä markkinakartoituksen rinnalle. Vuoropuhelu auttaa hankintayksiköitä ymmärtämään markkinoiden tarjoamia ratkaisuja ja mahdollistaa paremmin toimivat tarjouspyynnöt.

Ohjelmistohankinnoissa markkinakartoitus ilman vuoropuhelua jää usein puutteelliseksi.

Hankintojen jakaminen osiin (75 §)

Pidämme hankintojen jakamista osiin koskevaa ehdotusta erittäin tärkeänä.

Ohjelmisto- ja ICT-hankinnat toteutetaan usein suurina kokonaisuuksina, jotka sulkevat pk-yritykset tarjouskilpailujen ulkopuolelle. Monissa tapauksissa hankinnat olisi kuitenkin mahdollista toteuttaa modulaarisesti siten, että useampi toimittaja voi osallistua hankintaan.

Hankintojen jakaminen osiin:

- lisää kilpailua
- mahdollistaa pk-yritysten osallistumisen
- edistää innovatiivisten ratkaisujen käyttöönottoa

Pidämme tärkeänä, että osiin jakamisesta poikkeamisen perusteet ovat riittävän tarkkarajaisia, jotta velvoite toteutuu käytännössä.

Uudelleenkilpailutus yhden tarjouksen tilanteessa (125 §)

Pidämme perusteltuna ehdotusta, jonka mukaan tarjouskilpailu olisi uusittava, jos siihen saadaan vain yksi tarjous.

Säännös kannustaa hankintayksiköitä suunnittelemaan hankinnat siten, että markkinoilla on aidosti mahdollisuus osallistua kilpailuun.

Samalla pidämme tärkeänä, että hankintayksiköillä on mahdollisuus välttää uudelleenkilpailutus, jos ne ovat toteuttaneet huolellisen markkinakartoituksen ja markkinavuoropuhelun.

Lopuksi

Hankintalain uudistuksella on merkittävä vaikutus siihen, miten julkinen sektori hyödyntää digitalisaatiota ja millaiset yritykset voivat osallistua julkisiin hankintoihin.

Software Finland katsoo, että avoimempi ja kilpailullisempi hankintajärjestelmä:

- parantaa julkisten palveluiden laatua
- vahvistaa ohjelmistoalan kasvua
- edistää innovaatioita ja vientipotentiaalia

Pidämme tärkeänä, että uudistuksen toimeenpanossa varmistetaan aidosti toimivat markkinat ja tasapuoliset kilpailuolosuhteet.